

KRONIKKER

Samfunnsmedisinkurs
11. september 2019, Bodø

Av Ole Kristian Losvik

Erfaringer?

Hvor mange har hatt kronikk eller andre skriblerier på trykk?

Hvordan var det å skrive hjemmeoppgaven?

Hva er en kronikk?

Omtrent som en avisartikkel skrevet av noen som ikke jobber i redaksjonen

Ofte skrevet av ekspert(er) på et område

Er ikke skrevet som et journalistisk produkt, men journalistiske metoder og vendinger er nyttige.

Er en snarvei for å få ut presis informasjon om faget ditt

Aktualitet er det viktigste kriteriet - Hvis det ikke er åpenbart hvorfor den er aktuell, så bør du både skrive hvorfor i følgebrevet, men også tidlig i kronikken.

Kronikken

Start alltid med det viktigste først

- Konklusjonen først
- Deretter premissene
- Du har tegn nok til å drøfte premissene, men datagrunnlaget har du bare en setning til å nevne

Kronikk på seks punkter.

Aller først skal du skrive tittel og anslag. Bruk god tid på dette, for dette styrer alt du skal jobbe med på de neste punktene. Uten å klare å avgrense innholdet i disse fem linjene vil du nesten aldri klare å skrive en god kronikk. Hvis det ikke går, kan du heller skrive to.

- I. Tittelen: Bør være kort, konsis og fengende. (70 tegn)
- II. Anslaget (ingressen): 4 setninger om hva hovedpoenget eller konklusjonen din er. Forklar at du skal si noe viktig, og at det er viktig at akkurat du sier det. Her bør du også forklare hvorfor temaet er aktuelt.

Og så er det bare å skrive. Sikt på totalt 5000 tegn.

- III. Kort faglig introduksjon/bakgrunn
- IV. Diskusjon.
- V. Konklusjon. Prøv å få den til å henge sammen med anslaget
- VI. Ekstra: faktabokser, illustrasjoner gjør redaktøren glad.

Kontaktinfoen din (telefon+epost), et bilde av deg, lenker til sosiale medier – vær tilgjengelig.

Hvorfor skrive kronikk?

- Fordi du kan! Norske aviser og medier er i verdensklasse på spalteplass til formatet. Og leserne leser det
- Det er enklere å skrive langt
- Fordi sjangeren gir deg ganske mye plass til å presentere saken
- **Uredigert.** Ingen andre formater gir deg en hel avisside som du skriver helt på egenhånd
- **Formidling.** Den kunnskapen du har gjør mindre nytte hvis du holder den for deg selv
- **Bemidling.** Vil du ha penger neste år også?

Hvorfor *ikke* skrive kronikk

- Hvem gidder å lese 5.000-10.000 tegn?
- Hva med 280 tegn på twitter?
- Eller en Facebook-post?
- Eller 600 ord som blogginnlegg?
- Eller et debattinnlegg på 1500 tegn?

- Ja, hvorfor ikke?

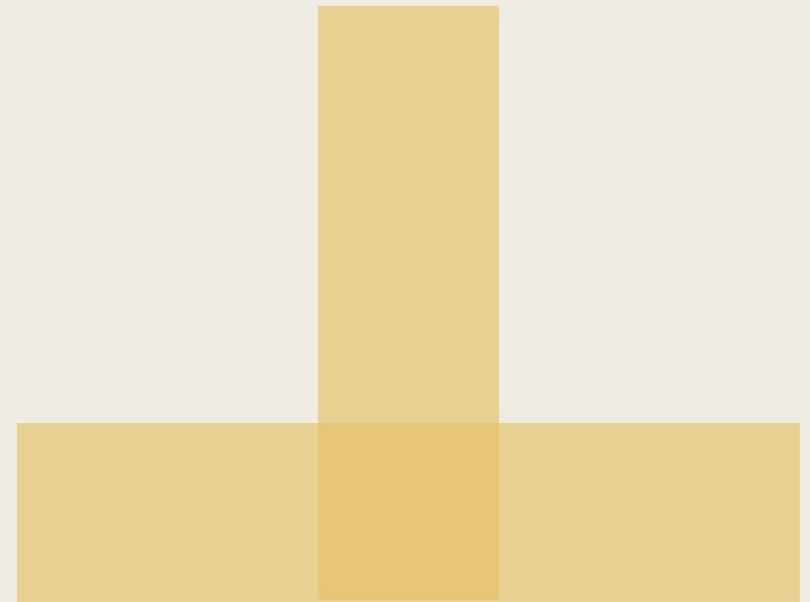
Kronikken - språket

- Saklig, men lettlest
- Skrevet for folk flest, unngå fagord og fagspråk. I vitenskapelige tidsskrifter har du naturligvis mer rom for fagspråk.
- Språket er argumenterende
- Folkelige metaforer er kronikkens blomst
- Ironi kan være vanskelig å forstå, og blir lett misoppfattet
- Gode poenger må du stryke. De beste poengene kan du beholde i kronikken

Dybde eller bredde?

- Jo mer faglig tidsskriftet du har som mål er, jo bredere kan du gå ut
- Skal du til allmennmedia, så bygg rundt hovedbudskapet.

Innsending

- Tenk på hvor du vil ha den ut. Hvem skal lese den, og hvem har leserne?
  - *NRK Ytring*
  - *Dagens Medisin*
  - *Aftenposten betalingsmurer*
  - *Lokalaviser – ofte noe lavere terskel (og sosiale medier sprer bra greier)*

- Lag deg en liste, start på toppen, og send videre etterhvert. Når du sender inn:
  - *Minn redaktøren på hvorfor dette er aktuelt.*
  - *Sjekk tegngrenser før du sender inn.*
  - *Aldri send inn en kladd.*

- Nesten alle kronikker blir refusert. Fortvil ikke. Send inn på nytt, og ikke glem fagblader og blogger.

Herr redaktør...

- Følgebrevet til kronikken er veldig viktig!

I følgebrevet er det viktig å dulte inn kontekst

- Forklar hvorfor saken er aktuell
- Husk nyhetskriteriene
- Kortfattet oppsummering (jf tweetene)

Pressemeldinger

- Redaksjonene drukner i pressemeldinger
- Enerett gir bedre sjanser på å få noe inn
- Nettavisene kan være tilbøyelig til å trykke pressemeldingen som den er
- Hvis du skriver pressemelding slik som en avisartikkel skrives, så er sjansen større for at den publiseres uredigert
- Det viktigste først
- Vær obs på at noen ganger kan det være enklere med direktekontakt med journalist.
- Skriv hele pressemeldingen i teksten på eposten, ikke bruk vedlegg
- Aldri mer enn en A4-side
- Ta med telefonnummer og epostadresse, og vær tilgjengelig i døgnet etter den er sendt ut

Pressemeldingsmal

Aller først skal du skrive **tittel og anslag**. Bruk god tid på dette, for dette styrer alt du skal jobbe med på de neste punktene. Uten å klare å avgrense innholdet i disse fem linjene vil du nesten aldri klare å skrive en god pressemelding. Hvis det ikke går, kan du heller skrive to.

- I. **Tittelen:** Bør være kort, konsis og fengende. (70 tegn)
- II. **Anslaget (ingressen):** 4 setninger om hva hovedpoenget eller konklusjonen din er. Forklar at du skal si noe viktig, og at det er viktig at akkurat du sier det. Her bør du også forklare hvorfor temaet er aktuelt.

Og så er det bare å skrive. Alt som er viktig bør stå på den første A4-siden.

- III. **Siter** deg selv, eller noen andre
- IV. **Presenter saken** – hvem, hva, hvor og når? Gjerne også hvorfor eller konsekvenser.
- V. **Mere sitat!**
- VI. **Litt mer informasjon** om saken.
- VII. **Kontaktinfoen** din (telefon+epost), et bilde av deg, lenker til sosiale medier – vær tilgjengelig.

Etter dette så kan du gjerne legge ved vedlegg: Ekstra: faktabokser (gjerne om deg/dere), bilder, videoer og illustrasjoner gjør redaktøren glad.

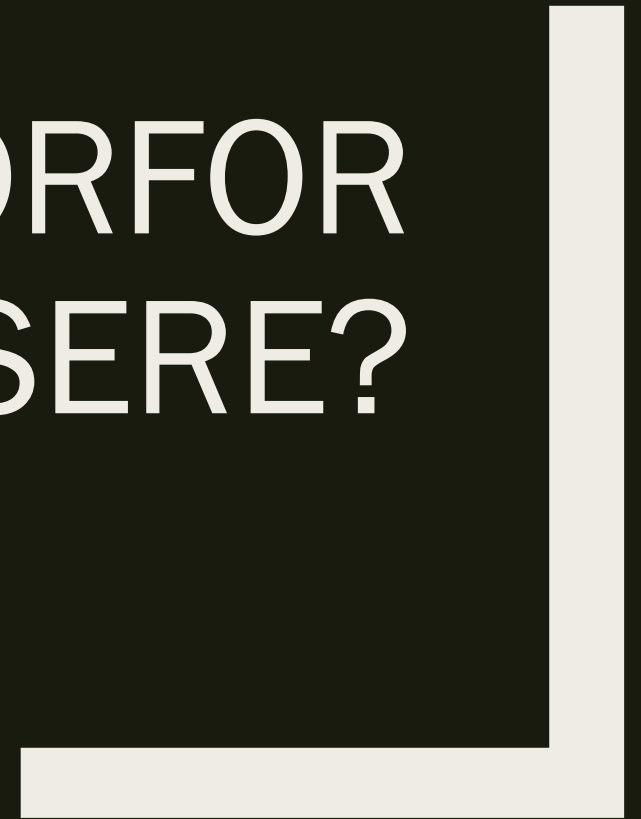
HJELP, JEG ER I AVISA

Kronikkens bakside

- Desken bytta tittel, og tittelen var ikke det jeg skrev
- Kommentarfeltet
- Debattklimaet
- Faglige uenigheter
- ... Men også uenighet om hva vi skal diskutere offentlig

HVORFOR
KOMMUNISERE?

FORDI VI VET NOE
VIKTIG OM
SAMFUNNET!

FORDI VI HAR ET
USELEKTERT
KONTAKTNETT!

FORDI VI
VIL NOE BRA?

- «Vi må bidra med den kunnskapen vi er best på; nemlig kunnskap om kommunale tjenester og hvordan helsevesenets fungerer nærmest der pasientene bor. Uten vår kunnskap og kjennskap til faktiske forhold ute i kommunene kan fort sentrale instanser gå veldig feil i sitt arbeid rettet ut mot helsetjenestene og innbyggerne.»

- Einar Braaten, kommunelege

Twitterlegen Wasim Zahid

- «Nylig startet jeg en diskusjon på Twitter om at leger kunne forskrive p-piller til jenter mellom 12 og 16 år uten å informere foreldrene. Responsen var enorm, med hundrevis av tweets og sterke meninger. Diskusjonen ble fanget opp av journalister og resulterte i at debatten ble løftet til et nasjonalt plan med forsideoppslag og radio- og TV-debatter.»
Twitterlegen Wasim Zahid

NYHETSKRITERIENE

De tradisjonelle nyhetskriteriene (jo flere jo bedre)

- S ex – mulighet for en pupp på forsida gir prioritet.
- K onflikt – alt fra nabokrangler til krig. Kanskje mest det første?
- V esentlighet – må bety noe for mange
- I dentifikasjon – geografisk eller personlig
- S ensasjon – Hund biter mann, det er ingen nyhet. Mann biter hund – det er nyhet.
- A ktualitet – i tiden

...men også:

- "Eliteperson": Leder innenfor politikk, næringsliv eller sport. Samt leger, psykologer og advokater
- Tilgang på bilder: Gode bilder/ kan løfte enhver sak inn på dagsorden. Og motsatt
- Nyhetskontekst: Når først en sak er kommet på dagsorden så er det enklere å få inn oppfølgingssaker. (På godt og vondt).
- Klikkabilitet: Du vil ikke tro hva håpet om noen ekstra klikk fra nettforsiden kan gjøre med prioriteringen.

... i praksis:
(faksimile fra Dagbladet)

Skandalebandet Libertines gjør comeback

Første utgivelse på elleve år. [Les mer](#)

- Hei Pharrell, har du styr på geografien?

Danske medier langer ut mot stjernen dagen før han spiller i Norge. [Les mer](#)

Kjærlighet kjøkkengul

Beyoncé vil redde vår vanligste og likev ekteskapet. [Les mer](#)

Toppscoreren: Ble drillet som indreløper

Historisk norsk pizza-eksport

Test: Er du en psykopat?

Vanvittig frispark utløser latterkrampe

Dagbladet: Norge dømt for menneskerettighetsbrudd

Hit bør du reise i oktober

- Kleint!

Palin skilles

Sjefstrateg: Støtter rentehopp

NÅR DU VIL UT I MEDIA

Noen råd når du vil ut med noe

Journalister vil høre fra deg

- Leger er en yrkesgruppe som man ikke hører så mye fra, så journalister er stort sett lydhøre hvis du ringer dem
- For leger kan det være skummelt å snakke med journalister, siden man har mindre kontroll enn man er vant til

Hvordan få kontakt?

- Hvor vil du ut med saken? Lokalt, regionalt eller nasjonalt?
- Er det en nyhetssak eller magasinsak?
- Det beste er personlig kontakt, enten det er på epost eller telefon – ofte fungerer en kombinasjon godt.
- Mange redaksjoner har tips-eposter osv. - her kommer det ofte ekstremt mye.
- De fleste redaksjoner liker best tips eksklusivt

Formater

- Kronikk
- Blogginlegg, gjerne med kopi til en journalist
- Sosiale medier
- Debattinnlegg/blogg i f eks Dagens medisin
- Debattinnlegg i Tidsskriftet
- Leserinnlegg
- Pressekonferanse

De syv hjelperne

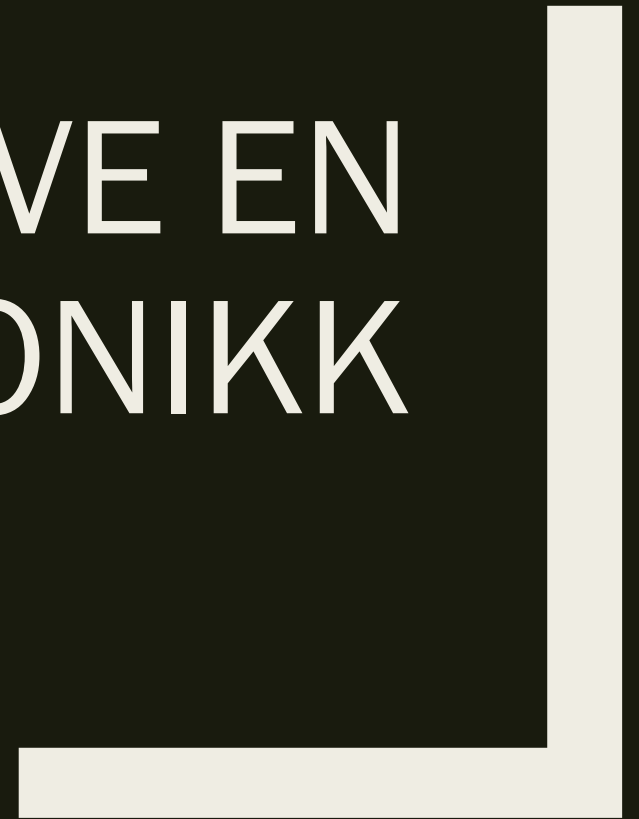
- Hvem – Hvem handler denne historien om?
- Hva – Hva er historien?
- Hvor – Hvor utspiller den seg?
- Hvordan – Hvordan utvikler historien seg?
- Hvorfor – Hvorfor skjedde dette?
- Når – Når skjedde dette?
- Konsekvenser – Hvilke konsekvenser har denne saken?

https://no.wikipedia.org/wiki/De_syv_hjelperne

BEGYNN MED POENGET!

Uansett hvilken kontaktform du bruker.

HVORDAN SKRIVE EN GOD KRONIKK

Hva er de tre viktigste delene av en kronikk?

1. Tittel
2. Tittel
3. Tittel

Skriv tittelforslag

- Minst tre tittelforslag!
- Vær vågal, frist leseren (og redaktøren)
- Test dem på venner og bekjente

Jobb med introen

- Det er introen som bestemmer om folk leser resten
- De fleste faller av allerede på overskriften, og resten faller av etter introen
- Skriv som om leseren dør etter introen

Bruk teksten til å forklare tittelen

Finn deg din stil

Informativ

Argumenterende

Essay

Hvor tabloid vil du være?

Skriv! Les! Tenk! Skriv!

- Formidling er en viktig ferdighet i det daglige, bruk det til å skrive
- Tenk nøye gjennom hovedpoenget ditt, og fokuser på det
- Hva er det som gjør denne aktuell? Hvorfor skal leseren orke å lese den?
- Hva skjer hvis jeg putter det nederste avsnittet øverst?

HJEMMEOPPGAVEN

Stort nasjonalt fokus på å redusere unødvendig antibiotikabruk. Men ingen snakker om elefanten på helsestasjonene. P-piller og fokus på uønskete graviditeter går på bekostning av infeksjonsbeskyttelse. Bør ubeskyttet sex bli den nye røyken?

Tittelforslag:

1. «Økende forekomst av seksuelt overførbare infeksjoner bekymrer smittevernmyndighetene »
2. «En pille for alt som er ille kan bli bitter medisin»
3. «Abort eller antibiotikaresistens, eller nei takk til begge?»

Beskytt ammingen. Unngå dehydrerte babyer. Hjelp mor og barn - sjekk tungebåndet ved ammeproblemer, behandle hvis det er stramt og ammeveiledning ikke hjelper .

1. Stramt tungebånd hos spedbarn – en vanlig årsak til ammeproblemer
2. Løsning for ammeproblemer – løsne stramme tungebånd
3. Sjekk tungebåndet ved ammeproblemer

Bydel Grorud ligger i verdenstoppen for antall hoftebrudd. Dette kan bydelen ikke akseptere. Nå setter de i gang med et prosjekt som skal identifisere de som har høy fallrisiko. Her blir det samarbeid mellom sykehusene og pasientene for å sette i gang en rekke enkelte tiltak.

1. Bydelen faller for ny fall og brudd prosjekt!
2. Sammen kan vi få ned antall hoftebrudd i bydel Grorud!
3. Nå braker det løs for fall og brudd prosjektet i bydel Grorud!

Har nyhetsoppslagene den siste tiden gjort deg bekymret? I Fauske skal det være trygt å pusse tenna. Vil du vite mer om hvordan vi jobber for å sikre drikkevannet?

1. Vannsikring i Fauske kommune
2. Drikkevannsrutiner i Fauske Kommune
3. Kan man dø av drikkevann?

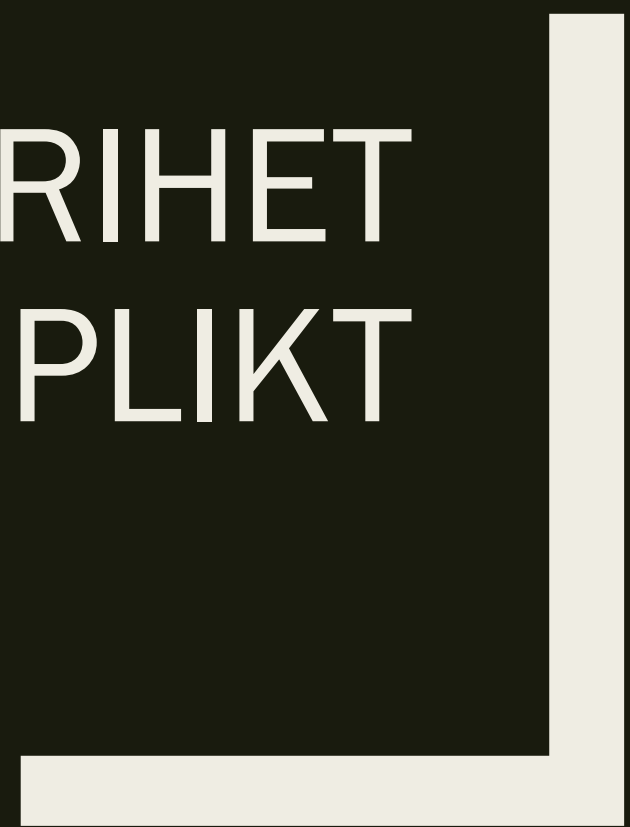
EN SISTE TING...

”De som faktisk besvarer telefonene fra journalistene og som ikke lider av mikrofonskrekk, risikerer dessuten kritikk, helst fra egne akademiske kolleger. Akademia er ikke for amatører, og den håpefulle forskeren bør kunne forholde seg til intriger, posisjonering, baksnakkelse og risiko for å smelle hodet i det såkalte glasstaket. Det burde kanskje bli en advarende del av forberedende pensum for nye studenter.”

– psykolog Pål Grøndahl

Grøndahl P. Kunsten å (ikke) stikke seg frem | morgenbladet.no [Internett]. Morgenbladet. 2015 [siteret 2. juli 2015]. Hentet fra: http://www.morgenbladet.no/ideer/2015/kunsten_a_ikke_stikke_seg_frem

YTRINGSFRIHET VS LOJALITETSPLIKT

Ytringsfrihet i grunnloven

§ 100. Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Grunnlovens §100 gir ytringsfrihet for uttalelser på egne vegne (IKKE på vegne av arbeidsgiver)

Ytringsfrihet i menneskerettsloven

Art 10.Ytringsfrihet

1. Enhver har rett til **ytringsfrihet**. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer **uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser**. Denne artikkel skal ikke hindre stater fra å kreve lisensiering av kringkasting, fjernsyn eller kinoforetak.

2. Fordi utøvelsen av disse friheter medfører plikter og ansvar, kan den bli undergitt slike formregler, vilkår, innskrenkninger eller straffer som er foreskrevet ved lov og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, territoriale integritet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, **for å verne andres omdømme eller rettigheter**, for å forebygge at fortrolige opplysninger blir røpet, eller for å bevare domstolenes autoritet og upartiskhet.

Lojalitetsplikt

- Lojalitetsplikten innebærer at arbeidstaker må underordne seg arbeidsgivers styringsrett. Lojalitetsplikten er ikke lovfestet, men framgår noen ganger av arbeidsavtalen.
- Går ut på å handle i samsvar med den andres interesser. **Man kan ikke fremme egne eller andres interesser på bekostning av arbeidsgiver**
- MEN: Lojalitetsplikten skal beskytte virksomhetens legitime interesser, ikke sjefens

Lojalt eller illojalt?

- Formål: Bedre hvis formålet er edelt. Men risikoen for skade bør ikke være for høy.
- Sanne ytringer har sterkere beskyttelse
- Arbeidstakere bør ikke gi inntrykk av å uttale seg på vegne av arbeidsgiver uten at det er klarert
- Kritikk bør tas opp internt først -"tjenestevei". Man bør varsle internt dersom det publiseres.
- Det er forskjell på internavis, fagblad, riksdekkende avis og Dagsrevyen
- Politiske ytringer har sannsynligvis større beskyttelse
- Uttalelser til tilsynsmyndighet eller fagforening har god beskyttelse